

A JÉG-SPHYNX.

19

Irta Jules Verne. Fordította Gaal Mózes.

A régi matrózok közül többen tévováltak, hogy hozzánk esatlakozzanak-e vagy ne. Hedrne óvakodott attól, hogy ezimborait biztassa.

Az elvadult matrózokat társuk sorsa sem riasztott vissza oktalan szándékuktól. Minden áron kézre akarták keríteni a csónakot. A csónakmester golyója is leterített egyet közülök.

Ekkor a csónak mellett egy ember alakja tűnt fel.

Dirk Péter volt.

A mesztic iszonyú kezét reá tette a csónak orrára, s intett az oda rohanó matrózoknak, hogy távoljanak onnan.

Most már nem volt szükségünk a fegyverre. Dirk Péter egy maga is meg tudja a csónakot védeni.

Valóban, a mint öt-hat matróz a csónakhoz érkezett, Dirk Péter övénel fogva megragadta az egyiket, a ki keze ügyébe esett, felemelte a levegőbe és tiz lépésre hajította vissza. Ha Hedrne meg nem fogja, legurul ő is a tengerbe.

Dirk Péter beleavatkozása csakhamar véget vetett a lázadásnak. No meg mi is oda érkezünk, s az eddig tévovázó matrózok is mellénk állottak.

A veszélynek azonban korántsem vettük elejét, mert tizünk ellenében Hedrne pártja tizenhárom matrózból állott.

Guy Len reszketett a haragtól, de volt elég lelki ereje, hogy legyőzze.

A kapitány menydörgő hangon rivallt rájuk:

— Úgy kellene veletek bánnom, mint gonosztevőkkel, de most az egyszer megtevélyedésnek tekintem azt, a mit eselekedtetek. Tudjátok meg, hogy a csónak közös tulajdonunk, ebben lehet még reménységünk, hogy haza juthatunk, ti el akarjátok rabolni. Vigyázatok, most utoljára figyelmeztetek: ez a csónak a «Halbrane» helyett most maga a «Halbrane», a kapitány én vagyok, s halál annak a büntetése, a ki nekem nem engedelmeskedik.

Ez utóbbi szavaknál a kapitány dühös pillanással mérte végig Hedrnet.

— A sátorba! . . . Te pedig Dirk Péter a csónaknál maradsz.

A mesztic bölintott a fejével.

A matrózok visszakullogtak a sátorba. Egyik-másik lefeküdt, a többiek a sátor előtt ácsorogtak. Hedrne senkihez sem közeledett.

A kapitány magához intette West Jemet, a csónakmester tanácskozni akart velök teendőkről. Én is hozzájuk esatlakoztam.

Csónakunkat megvédtük, s ezentúl is meg fogjuk védeni — ezzel kezdé a kapitány a tanácskozást.

— Mind halálig! — tevé hozzá West Jem.

— Meglehet, hogy nemsokára reá szorulunk — mondtam én.

— Akkor sorsot kell húznunk, hogy ki szálljon fel, mert mind nem férünk el benne. A sors-

huzásnak magamat éppen úgy alávetem, mint bármelyik matróz.

— A patvarba is, annyira még nem jutotunk — pattant fel Hurliguerly — a jég megtart még minket a hátán, s remélhetőleg egyhamar nem fog elolvadni.

— Az valószínű — vágott közbe West Jem, — úgy vélekedem, hogy nemcsak a csónakot, hanem az élelmi szereket is őriztetnünk kell.

— Igazad van, Jem, ügyelnünk kell reá, hogy a matrózok meg ne rabolják. Élelmiszerünk van egész évre való, azonkívül hely is akad bőven a tengerben.

— Kiváltképen a szeszes italokra ügyeljünk, — monda Hurliguerly — már eddig is észrevettem, hogy egyik-másik matróz a whisky-s meg gin-es hordók körül ólálkodik.

— Majd lesz gondom rá! — viszonzá a hadnagy.

Vajjon nem szorulunk ide a télen át? — kérdém a kapitánytól.

— Isten őrizzen meg minket ettől a csapástól! — fohászokodék fel Guy Len.

— Ha úgy kellene is lennie — vélekedék a csónakmester, — akkor sem kell kétségbeesnünk, majd megélünk valahogy. Odukat vájnánk ki a jéghegy gyomrában, s a míg tartana az elemőzsiából, nem halnánk éhen . . .

Arra a kérdésre térítettem a beszéd sorát, hogy mi módon hagyhatnók ott a jéghegyet.

Erre a kérdésre ugyanesak nehéz volt a felelet, hosszas hallgatás után Guy Len szólalt meg:

Az volna a legokosabb dolog, ha elmehetnénk s rögtön útra is kelnék, ha a csónakban valamennyien elférnénk. Elvégre három-négy heti út állana előttünk a sarkkörig.

— Hátha a tenger-ár nem észak, hanem dél felé ragadná a csónakunkat? — jegyzém meg én — vajjon olyan nagy baj volna az?

Guy Len kapitány vizsgálódva nézett reám, mintha a lelkembe akart volna látni.

— Avagy ez a jéghegy, ha véletlenül meg nem feneklett volna, nem vinne minket még most is akaratunk ellenére dél felé?

Guy Len eltűnődött, a hadnagy sem szólott.

— Már annyi szent és igaz, hogy huszonhároman nem férünk el a csónakban, s így útra nem kelhetünk — monda a csónakmester . . . de az is meglehet, hogy ez a jéghegy maholnap megindul, s visz valamennyiünket.

— Hiszen arra nincs is szükség, hogy mind a huszonhároman csónakra ülünk — jegyzém meg én — elég ha öt-hat ember útra kel, tizenöt-husz mérföldre elmegy innen körülpuhatolózni — dél felé, s aztán —

— Dél felé? — vágott közbe Guy Len kapitány.

— Miért ne? A geologusok határozottan azt állítják, hogy a sarkon szárazföldnek kell lennie.

— Nem tudnak semmi bizonyosat arról — vágott közbe West Jem ridegen.

— Annál sajnálatosabb, hogy mi, a kik oly közel vagyunk jelenleg a déli sarkhoz, nem kísértjük meg ezt a sarki szárazföldet felfedezni

Nem akartam tovább feszegetni a dolgot, de annyit mégis elértem, hogy a csónaknak kiküldése, hogy a környéket megvizsgáljuk, nem volt sem a kapitánynak, sem West Jemnek ellenére.

Hurliguerly nem nagyon lelkesedett az eszméért, s a mint monda, szívesebben ott marad a jéghegy hátán, mintsem a bárkával útnak induljon.

A matrózok komoran hallgattak, mikor a kapitány kijelentette, hogy mi a szándéka.

Csupán Endieott, a szerecsen szakács törődött hamar bele. Neki utóvégre mindegy volt, hol főzi meg az ebédet: itt-e vagy másutt.

Ezen közben ideje volt már annak, hogy lefeküdjünk. Dirk Péter ott virrasztott a csónak mellett; a matrózok is behúzódtak a sátorba. Hedrne nem sugdosódott, hanem aludt.

Én is lefeküdtem. Fogalmam sincs róla, hogy meddig alhattam. Egyszer csak heves lökésrázott fel álmomból: nemcsak engemet, hanem mindnyájunkat. A jéghegybe, melyben tanyát fogtunk, egy rengeteg nagyságú úszó jéghegy ütdött és — éreztük, hogy visz dél felé.

X. FEJEZET.

Érzékesalódások.

Helyzetünk váratlanul megváltozott. Ki tudná előre megmondani, hogy minő következményei lesznek? A jéghegy a déli sark felé vitt. Az első pillanatban megszállott az öröm érzése, de nyomban utána a bizonytalanságtól való félelem.

Csak a Dirk Péter arca árulta el, hogy mennyire örvend . . . Pymre, az ő szegény barátjára gondolt, a kihez most újra közeledik . . . De hát a többi matrózok? . . .

Guy Len kapitánynak tényleg nem volt már semmi reménye, hogy bátyját és honfitársait

megmentheti. Arra nem is gondolhatott még a legmerészebb fantáziával sem, hogy ezen a sivár, pusztá tengeren valahol partra vergődhetek volna. Így aztán nem lehetett egyéb czélja, mint az, hogy minél előbb visszatérjen hazájába. Ha csak a sarkkörig juthatna el a tél beállta előtt, de hogyan, ha a tenger árja dél felé ragadja a jéghegyet?

Mikor a mi jéghegyünkkel az a másik összeköszött, sok tárgy behullott a tengerbe, horgony, árboczrúd, lánczok. Még szerencse, hogy az élelmi

szerek biztosabb helyen voltak, s azokban kár nem esett. A kapitány megfigyelése szerint a tenger-áram délkelet felé vitte a jéghegyet. Így hát az áram nem változtatta meg az irányát. Körülbelül óránként két mérföldet tehetünk meg.

Gyakran órák hosszáig ültem az egyik vagy másik jégtuskón, s únosuntalan a tengert néztem.

Mindenütt úszó jéghegyek, táblák vagy tuskók tűntek fel.

Sehol semmi nyoma sem volt szárazföldnek, pedig arról a magas partról a távcsővel legalább is tizenkét tengeri mérföld távolságra láthattam el. A matrózok zúgolódás nélkül dolgoztak. Ez a hallgatás előttem gyanus volt, láttam, hogy szándékosan nem szó-

lanak semmit. Egyelőre nem is volt semmi okuk rá, hogy zúgolódjanak. A mit a kapitány parancsolt, azt mindnyájunk közöserdekében csakugyan meg kellett tenni. Nem lett volna annak sem értelme, hogy a csónakot hatalmukba kerítsék, hiszen a tengerár a jéghegygel azt is egy irányban ragadta volna. Annál több okom volt attól félni, hogyha esetleg újra megfeneklünk valahol vagy tényleg szárazföldre akadunk, mindent el fognak követni, hogy a rémitő telelés elől elmeneküljenek.

ÚNOS-UNTALAN A TENGERT NÉZTEM.

Délután, mikor a matrózok a sátorban aludtak vagy heverésztek, Dirk Péterrel beszéltem.

Mintegy félóra annak, hogy ott fenn ültem, midőn a meszticzet megpillantottam. Hozzám sietett, de előbb aggódva nézett körül.

Mióta a jéghegy elindult, alig beszéltem vele két vagy három szót. Két-három perczig némán állott előttem. Azt hittem, hogy nem is lát engem.

Végre egy jégtuskóra támaszkodva megszólalt, halkán, csaknem suttogva beszélt:

— Jeorling úr, . . . emlékszik még, hogy miket mondtam . . . a kabinjában a minap . . . az a történet a «Grampus»-on . . .

— Ó, hogyne emlékeztem volna arra az iszonyú történetre! Minden szó megmaradt az emlékezetemben.

— Mondtam volt, hogy Parkert . . . nem hívták Parkernek, . . . Holt Nednek hívták, ennek a Holt Mártonnak a bátyja volt . . .

— Tudom, tudom! . . . Miért beszél maga újra arról a dologról, Dirk Péter?

— Ugy-e maga nem mondotta el senkinek?

— Egy árva léleknek sem! . . . Hogy is juthatott volna az eszembe, hogy ilyen titkot másnak elmondjak . . . el van az temetve . . .

— Értsen meg jól engem, Jeorling úr, . . . nem is tudom, hogy mondjam . . . Igen . . .

— tegnap Holt Márton félre hívott engemet . . . a többiektől jó messze mentünk . . . azt mondta, hogy valamit akar tőlem kérdezni.

— A «Grampus»-ról?

— Ugy van, a «Grampus»-ról, no meg a bátyjáról, Nedről . . . Most először említette ezt a nevet . . . annak a nevet, a kit én — pedig a harmadik hónapja vagyunk egy hajón . . .

A meszticzet oly halkán suttogott, hogy alig értettem.

— Értse meg jól, Jeorling úr — folytatá — nekem úgy tetszett, mintha . . . mintha Holt Márton gyanakodott volna reám . . . bizonyosan sejtett valamit, . . . ebben nem esalódom.

— Mit kérdezett magától Holt Márton?

— Azt kérdezte, hogy nem emlékszem-e Holt Nedre? . . . Hogy mi történt vele, megölték vagy a tengerbe esett? Vajjon a kapitánynyal együtt nem tették-e ki Holt Nedet is a csónakba? . . . Azt kérdezte tőlem, hogy Holt Ned miként pusztult el . . . hogy miként . . . miként . . .

A meszticzet borzadva ejtette ki ezeket az utolsó szavakat . . . mintha a boldogtalan önmagától undorodott volna.

— Mit felelt maga Holt Mártonnak?

— Semmit . . . éppen semmit!

— Azt kellett volna felelnie, hogy Holt Ned a tengerben veszett el, mint a többi hajótörött.

— Nem tudtam, . . . nem tudtam azt mondani . . . Nekem úgy rémlett . . . iszonyú egy látomány volt . . . mintha Holt Ned állott volna előttem! . . . Féltem . . . féltem, . . . elszaladtam onnan . . .

A meszticzet ott hagyott engem. Sokáig, nagyon sokáig eltűnődtem. Gyötört a bizonytalanság:

honnan tudhatta meg Hearne a Dirk Péter titkát? Mire akarja felhasználni? Holt Márton eddig hűségesen a kapitány mellett állott, Hearne talán azt akarja, hogy felébreszse szívében a gyűlöletet a meszticzet iránt, s mert a meszticzet a matrózok ellenfele volt, így Holt Márton is a zavargók pártjára vonja. Holt nagyon ügyes matróz volt, nélküle a pártütők, ha a csónakot hatalmukba kerítenék is, nem boldogulnának.

Gondokkal sujtott lélekkel tértem vissza este felé a sátorba, hogy pihenjek.

Nagy szükségem volt pihenésre.

Másnap, január 31-dikén, a mint a sátorból kinéztem — néhány lépésnyire láthatam csak. Olyan sűrű köd takarta a szemhatárt, minőről eddig fogalmam sem volt. Sárgás, csaknem penész-szagú köd, melyet a nap sugarai át nem törhettek, melyet a reggeli szél foszlánnyá nem téphetett.

— Átkozott egy köd — háromkodik a csónakmester, — ha sziget mellett haladnánk is el, nem láthatnánk belőle semmit.

— Halad a jéghegy? — kértem tőle.

— Sokkal gyorsabban, mint tegnap, Jeorling úr. A kapitány azt mondja, hogy óránként legalább három-négy mérföldnyi utat teszünk meg.

— Mi lehet e gyorsaság oka, Hurliguerly?

— Bizonyosan valami tengerszorosba jutottunk. Nem esodálnám, ha jobbra és balra tőlünk tíz-tizenkét mérföld távolságra szárazföld volna.

— Mondja csak, nem kellene kissé puhatólónunk?

— Hogyan, uram?

— Nos, hát a csónakon . . .

— Ilyen rettenetes ködben? Csak nem mondja komolyan, Jeorling úr? . . . Hiszen sohasem találta vissza.

Az áthatolhatatlan köd dacára felmásztam a jéghegy ormára, s megpróbáltam, hogy körülnézzek. Fagyos szél fúj, szinte megdermesztett, s ott maradtam makaes bizakodással: hátha mégis csak szétoszlik a köd, s valamit láthatok.

Hallucináció fogott el . . . sajátos, beteges vízióim voltak. Ehhez hasonló látomásai lehettek Pym Arthurnak is. Mintha ebbe a ködbe oszlott volna fel az én egész lényem is. Ez a ködfátyol terült ki előttem is, mint Pym Arthur előtt, s ugyanazt láttam, a mit ő . . .

Végre visszatért az öntudatom . . . lassan leszállottam a jéghegy ormáról. És meglehet, hogy a roppant sebességgel haladó jéghegy a ködnek ebben az áthatolhatatlan országában, merészen áthaladt a déli sarkon . . . de látni nem látta senki, . . . a titokzatos világ leplét nem ránthattuk le.

XI. FEJEZET.

A köd kellő közepében.

— Nos hát, Jeorling úr — mondá másnap a csónakmester, — most már csináltathatunk magunknak gyászruhát.

— Gyászruhát, Hurliguerly? Ugyan miből?

Lucifer alakja Dantenál és Miltonnál.

A «Tanulók Lapja» számára.

I.

A világirodalom ritkán állít elénk oly hatalmas alkotásokat, melyek esztétikailag oly sokoldalú, s oly bő tapasztalatkört nyújtának a későbbi korok számára, mint Dante «Divina Commedia»-ja és Milton «Elveszett Paradicsom»-a. Kissé különös összekapcsolni két nevet, melyeket századok sora választ el; kissé szokatlan együtt említeni két művet, melyeknek talán csak keretük egyező, vagy legalább hasonlatos; de benső, erkölcsi értékük, czélzataik, szóval minden sajátágaik igen különbözök. Mert míg Dante maga jár az alvilágon és saját lelki megrázkódtatásait beszéli el: addig Milton a «zordon, de ragyogó» őskor homályába vezet vissza; s míg amott a plasticus leírás napfényes tisztasága elbájol: itt a ködös, kétes fényben tündöklő világ, mely az eseményeket, az alakok körvonalait inkább csak sejteti, titokzatosságával lebilincsel, egy ponthoz köt, melytől a képzelem el nem szakadhat. Ha teremtő erejüket nézzük, az új világokat alkotó Milton nagyobb a keresztény fogalmakat rendszeresítő Dantenál, ha a részleteket vizsgáljuk, a természetesség a rendszeresítésnél sokkal közelebbről érint, mint a pathossal pótolta, felületes phantasia. A rajongó Dante a hit, remény és szeretet költője; a hideg Milton a magasztosság és fenség megalkotója egyrészt, másrészt a megtört hit és bánat költője. Amannak felfogása, világnézete tiszta, megkapó, szeretettől áthatott; emezé homályos, borongós, setét.

De legyen bár sajátos az irodalomtörténeti epochákat alkotó név egyesítése, tagadhatatlan, hogy Dante és Milton költészete egy pontban nemcsak hogy rokon és találkozik, hanem valósággal egyesül is; s ha e pont is csupán egy alak azonossága folytán jó bár létre, s azontúl a két költői irány ellentéte csak folyton élesbül is, e pont mégis oly jelentős, hogy belőle, — mint egy hatalmas sikot átszelő két folyam találkozási helyéről — végig lehet tekinteni nemcsak a más-más czélhoz vezérlő utakat, hanem magát a sikot is, melyet a két víz befoglal.

Lucifer alakja ez a pont, melynek külső és belső, alaki és jellembeli tulajdonságaiból úgy Dantenak, mint Miltonnak nem csupán költői czéljait, hanem egyszersmind művészetét, sajátosságait és világfelfogását tisztán átérthetjük. Viz-

— A déli sarkból, melynek még a esüskét sem láthattuk meg . . .

— Bizony, aligha már hátunk megett nincs legalább húsz mérföldnyi távolságban.

— Hja a szél éppen akkor fújta ki a déli sark égő lámpását, mikor mellette haladtunk el . . .

— Elég baj, mert többé aligha lesz módunkban újra elhaladni mellette.

Guy Len kapitány nem találja meg a bátyját s a szerencsétlen angolokat, Dirk Péter sem az ő szegény barátját, Pymet . . .

Magam is eltűnődtem azon, hogy milyen siralmasan meddő volt fáradozásunk! A «Halbrane» oda veszett, a matrózok közül nyolezan elpusztultak, s ki tudja hányan fognak még életükkel adózni, míg a köd e világból biztos révbe jutunk?

A déli sarktól a sarkkörig mintegy 23° 27' van, ezerkétszáz tengeri mérföld út; erre legalább egy hónap vagy rossz esetben hat hét kell, ha ugyan a jégzóna el nem zárja előlünk az utat. Ha a tél itt fog, aligha éli túl csak egy is közülünk.

Bármint töröm is a fejemet, arra a végső elhatározásra jutunk, hogy a dolgot a maga folyására kell bízunk. Egyebet a jelen körülmények között nem tehetünk.

Mit törődünk mi azzal, hogy Falkland és a Kerguelák helyett a Jóremény fokára vagy New-Seelandra lyukadunk ki.

Különbön legyen nyugodt, Jeorling úr, — mondá vigasztalásul — Ausztráliában is vannak jóravaló koreszmák. A földolog az, hogy valahol szerencsésen kikötöb jussunk.

A tengeráram iránya és sebessége is lényegesen megváltozott, mióta a tengerszorosból kijutottunk. Mennyire sajnálom, hogy partra nem vergődhetünk.

Erre vonatkozólag beszédbe elegyedtem Guy Len kapitánynyal, s ő így szólott:

— Látja, Jeorling úr, mi irányt nem szabhatunk a jéghegynek. Visz a maga útján; a ködfátyol pedig reánk nehezedik, s tájékozódunk a legjobb akarat mellett sem lehet. A nap magasztát nem mérhetjük meg, különösen most nem, mikor a nap nemsókára el fog tűnni és jó hosszú ideig nem tűnik fel az égen.

— Megint csak a csónakra gondolok — vizionálom én. — Vajjon nem kellene-e megkísértenünk . . .

— Körülpuhatolózni? . . . Ugyan hogy is juthat ilyesmire az eszébe? Eszeveszett vállalkozás volna, én abba bele nem egyezhetem, s a legénység is tiltakoznék ellene.

Már a nyelvem hegyén volt, hogy ezt mondjam:

— Hátha Guy Vilmos, az ön bátyja és a «Jane» matrózai valahol itt vetődtek partra . . .

De nem, elhallgattam a dolgot. Miért is téptem volna fel újra a szegény Guy Len szívének e fájó sebet! . . .

(Folytatása következik.)

gáljuk meg tehát tüzetesen Lucifert a két költőnél, hogy tapasztalatainkat levonhassuk s megítélhessük, miért kellett a két költőnek ezen egy alakot oly feltűnő ellentétesen rajzolni.

II.

Dante Lucifere kétségtelenül halványabb, mint Miltoné.

Poklában is, minden nagyszerűsége mellett, minden szépsége, határozottsága dacára — nélkülözünk kell a nagyszerűségnek ama megrendítő voltát, mely valami emberfölöttinek elképzelésekor, vagy látásakor lelkünket mintegy ösztönszerűleg megragadja. De ez önként való következése a két költemény erkölcsi ezélatának. Ha Dante azon ezélt tüzi maga elé, hogy az emberiség bukását — talán jobban mondva a Sátán gonoszságáért való feláldoztatását — minél mélyrehatóbb, megkapóbb erővel állítsa elének; hogy sorsunk intézésében egyetlen s örök tényezőül az isteni igazságszolgáltatást tekintsük, valószínűleg ő is a határtalanság azon magasztos rajzolását tartotta volna főszükségnek, mely Milton Poklában s általában túvilágában oly hatással megnyilatkozik. Dantenál a képzelet a Pokol vésvért síkatoraiba szorúl, s hiában állanak előttünk a legborzasztóbb, legváltozatosabb kínzások, kínzóeszközök, az emberi találékony-ságot mindannyiszor elpalástolhatatlanul érezzük bennük; de az isteni és természetes egyszerűséget sehohsem találjuk. Pedig a körmönfont mesterkedések ennek szépségeit és előnyeit éppen nem tudják feledtetni. Emberek szenvednek Dante poklában, az emberek alkotta szenvedőhelyen; s a magasztosság érzete csak egy-egy megrázó jelenetnél s magának a pokoljárónak kétségbeesett kitérésénél ragad meg bennünket is. A szenvedők kifakadásai mélyebben érintik érzéseinket; fohászadásuk, s reménytelenségük elborzasztó gyöttrései, melyeket a szenvedés hamisítatlan nyelvén zokognak el, lelánczolják minden gondolatunkat és saját sorsunk iránt is töprengésre indítanak. Keressük az irgalmat, de nem találjuk; óhajtkuk a kegyelmet a kínzottak számára, de sikertelenül. E reménytelenség leglesújtóbb hatása Dante Poklának, mely már a kapunál is hidegen döng felénk:

Ki itt belépsz, hagyj föl minden reménynyel!

A nagyszerűség tehát az «Inferná»-ban nem a Pokol végtelenségében nyilvánul, hanem a szenvedők jól összeválogatott s mélyen érintő elbe-

széléseiben. Mikor becsapódott mögöttünk a gyötrelmek kapuja, a szenvedés legmeghatóbb suggestiója alatt állunk.

... Sírás, nyögés, üvöltés hangzik ottan
A csillagatlan, pusztá s fekete
Légben ...
Bósz szitkok ott, nyelvek vegyülete,
Kín jajjai, lármája vad haragnak,
Dulakodás, mit vad zaj hirdete.
És mindez együtt, folyton úgy forognak
A fény- s formátlan légben, mint a hol
A fölvert por felhői kavarnak.

(III. é. 22—30.)

Ime, az első hatás, mely hálójába kerít, midőn a még legbarátságosabb helyére érünk az alvilágban. Sokkal kevesebb az, a mi külsőleg meghat, mint a mi a kínzottak által értésünkre jut. Dante allegorikus magyarázatai között is mindent úgy szeret feltüntetni, mint emberileg felfoghatlan valamit, esakhogy a magyarázat, a felvilágosítás Vergilre, vagy a szenvedőkre maradhasson. Ezek aztán — természetesen — a halandók elretentésére mindent a lehető legsötétebben festenek. De mindezek mellet is hol a nagyszerűség? A mindinkább szűkülő boltozatok, a határozott mértani formákba szorított pokol lenyűgözik ugyan képzeletünket, szemünk egy-egy helyre tapad s itt-ott mélyebben, megrendítőbben érezzük az örök szenvedés süjtő voltát; de mégsem találjuk a határtalanságot, mely megragadjon, földre verjen, s mely titkait soha fel nem táro feketeségével visszaüzzön minden gondolatot, mely át akarná hatni? Ne feledjük, hogy a mi az embert föltétlenül hatalmában tartja, csak emberfölötti valami lehet. Avagy a hit az Istenben, az emberi élet sajátosságos változóságai s az egész mindenség nem egy titkos, mindenható erőnek létezését hirdetik-e? S a vallás nem ez isteni mindenhatóságnak föltétlen imádata-e? Az emberi alkotásokat bíráljuk; a természet szépségeit csodáljuk; az isteni erő végtelenségét imádjuk: — ez a természet rendje, az erő értékének fokozása. A mindenhatóság fönséges megnyilatkozását érezzük Dante Poklában is, bármilyen szűk is, de éppen a határozottság, a teljes világosság, mely leplezetlenül semmit sem hágy, s mindent megmagyaráz nekünk, mindent felfoghatóvá tesz előttünk: nem engedi, hogy a látottak hatása állandó legyen. A mit a megrendítő csapások hosszú sorozatából tanulságul nyertünk: örök igazságnak vesszük, de hajlandók vagyunk helyessége fölött itélkezni.

(Folytatása következik.)

MAGYAR-MONDÁK.

A Tanulók Lapja számára írta Gaal Mózes.

Álmos eltűnik.

Hún-bérez magas ormán hó-korona csillog, milliomm-ezer szem ragyog a napfényben, mintha mindmegannyi gyémánt-kő villogna a hegy-óriásnak királyi palástján. Út ide nem visz fel, tátongó örvények ásítognak mélyen, ember-magasságra borítja el a hó, hova beléstepped a czéltalan útás. A görnyedező fák összezsugorodnak, s lefelé a völgynek menedékes alján mind magasbra nőnek mind sűrűbbek lesznek, koronáik ága összekulcsolódik.

Útját ezen által sereg nem vette meg, mióta a

áradott vala ki orruk tág lyukain; a lovak horkantak és szakadott róluk az izzadtság habja.

S a mint haladának hegynek fel, völgynek le, túláradt szive Álmosnak örömtől, merthogy nagyon várta, merthogy régen várta.

Az a szép pillanat elérkezik tehát, Hadúr megengedte, hogy lássa a hazát, miről mesemondó édes szóval sokat emlegetett a hír. Öreg ember szive oly hamar megtelik, s ha a sziv megtelik, könyekben kiárad. Álmos szeméből is kibuggyant a könnyü. És mikor fölértek a hegynek ormára, honnan korlátlan kalandozott a szem: Hadúr napja égett a levegőégnek kellős közepében, s fényét reáontá arra a szép földre, melynek ura hajdan Etele király volt.

EGY HALOM TETEJÉN VÁRTA ŐKET ÁLMOS.

húnok erős népe átszállt le a virágos völgy nyájas berkeibe, s lába előtt látta Etele orszagát.

Hún-bérez messze terjed, elnyúlik keletre, s hatalmas karjával úgy öleli át, mint szerette gyermekét az édes jó anya, mintha megvédeni akarná ellenség dühös rohamától.

Erre felé vette népével az útját magyarok vezére, fejedelmi Árpád. Rabszolgák ezrei törték a rengeteg irdatlan rejtekét, fákat döntögettek, s hegyszakadékoknak örvényét hidalták, hogy átvonulhasson a magyarok népe.

Hej, micsoda út volt! Tizezer fejszének nagy munkája kellett, tizezer rabszolga izzadozott benne, a fák recsegése, gulyákat terelő pásztor hőgetése egygyé zavarodott. Igavonó-barmok szekeret vontattak, meg-megálltak néha lélekzetet venni, fújtak nagy nehezen, párájuk melegen

— Álljunk meg, magyarok, — szólott megindultan fehér hajú Álmos. — Álljatok meg velem, és gyűljetek körém, magyarok vezéri.

Árpád fejedelem mind összegyűjtötte azokat, a kiknek vezéri hatalma vala magyarok közt.

Hét vezér volt együtt, egy halom tetején várta őket Álmos, nézve a távolba, s mintha Turul fia ifjonti erejét ő sólyom szemének visszanyerte volna, olyan áthatóan látott, nézett mindent. Lelkével állt szóba, s halkán ezt mondotta:

— Áldott legyen neved, Magyarok Istene, böles végzésü Hadúr! Álmos áld tégedet, mert földi életét ennyire nyujtottad. Lábam előtt terül az új haza földje, Magyar nemzetének igaz öröksége, ismerem, mikéntha mindig láttam volna, Hún-bérez ormán állok, azok a nagy folyók, a szerte kanyargók, határt látó szemem, mintha

nem is tudna . . . mindent tisztán látok . . . Az ott napnyugatra a hatalmas folyó, mely Budavárosát érinti zuhogva, ez itt napkeletre a hűnföld forrása, melynek titkos ágya Etele királynak szem nem látta sirja . . . Itt, e földön adott Hadúrnak jósága egész világ felett mérhetlen hatalmat a testvér hűn népek . . . Csak hogy el is vette, elfújta, mint pelyhet . . . Fel is felemelte, le is lesújtotta, mert testvér-gyilkosság mérge hullt a szívébe . . .

Igy tünődék Álmos, a mikor Árpádnak nyájas szavát hallá.

— Apám, hívásodra köréd gyülekeztünk magyarok vezéri, mint egy család sarja mind a heten, nézz ránk!

Hosszan pihentette vén szemeit rajtok Turul fia, nézte sorban mind a hetet, s bölintott, hogy jól van; köszönte, hogy szavát engedelmes gyermekképen megfogadták. Nagysokára szólt csak:

— A mit én most nektek jóakaró szívvvel mondok, hallgassátok olykép, mintha egy apának fiaai volnátok, s én apátok volnék. Vér szerint nem vagyok, de szívem szerint az. Hallgassátok olykép, mintha utoljára hallanátok szavam, és beszélne a szíven tihozzátok, s örökségül hagynék reátok egy népet. Érzem elfogyását testem erejének, kinnal vánszorog már agg testemben a vér, s búcsúzni akarok a földi élettől. Zokon ne vegyétek, ha hogy azt mondanám: Hadúr reám bízta a magyar nemzetet, s én reátok bizom. Etele országát megmutatom nektek; ez a tiétek lesz, Hadúr úgy kívánja. Legyen is tiétek, de ne olyképpen, mint gyermeknek a játék kard, mely után kapkod, s rövid idő múlva újabb fardárdának miatta eldobja; ne így tegyetek ti, fiaim! Birjátok, és ha már tiétek, maradjon tiétek időtlen időig. Drága legyen nektek minden talpalatja, drága minden fűszál, tündérvölgy virága. Véreteknék hull rá ő harmatozása, apáivá lesztek egy dicső nemzetnek, csontjaitok itt fog anyaföldbe hullni; áldott legyen a föld . . . Magyarország földje. Hadúr, hozzád szálljon vén Álmos fohásza! Hadúr, te hallgasd meg vén Álmos imáját! Hadúr, a te szemed örködjék népeden!

S ekkor kiterjeszté két reszkető karját Hét Magyar fölé, miképp ha áldani akarná:

— Fiaim, ti holnap hajnalhasadtával menjetek, kezdődik a honszerző munka. Míg *egy* akartok testvér-szeretettel, meg nem fogyatkoztok, de ha belétek út visszavonás átka — jaj a magyaroknak.

Álmos elvégezé, aztán úgy kívánta, vonják fel

a sátrát arra a halomra, háttal napkeletre, arccal napnyugatnak, hadd nézze sokáig, a míg a nap leszáll, Etele országát.

A sátrát felvonák úgy, a mint kívánta háttal napkeletnek, arccal napnyugatnak, s hogy pihenjen nyugton, meg nem háboríták . . .

Hajnalhasadtával, hogy fölkerelkedtek, lefelé indulva Hűn-bérez meredekjén: Álmost a sátrában nem találta Árpád, nem találta senki. Az agg Álmos eltűnt nyomtalanul, végkép.

Csoda-hír kelt szárnyra, s ez a hír úgy tartá, hogy éjnek évadján Hadúr küldte turul, egy iszonyú madár leszállott hozzája, szárnyaira vette, s vitte . . . vitte . . . vitte, oda vitte, a hol Ögyek és Emese Nagy Magyarországon pihennek egy sírban.

Hirt-adni ment Álmos az ős magyaroknak új Magyarországról . . .

BAROSS GÁBOR.

Képekhez.

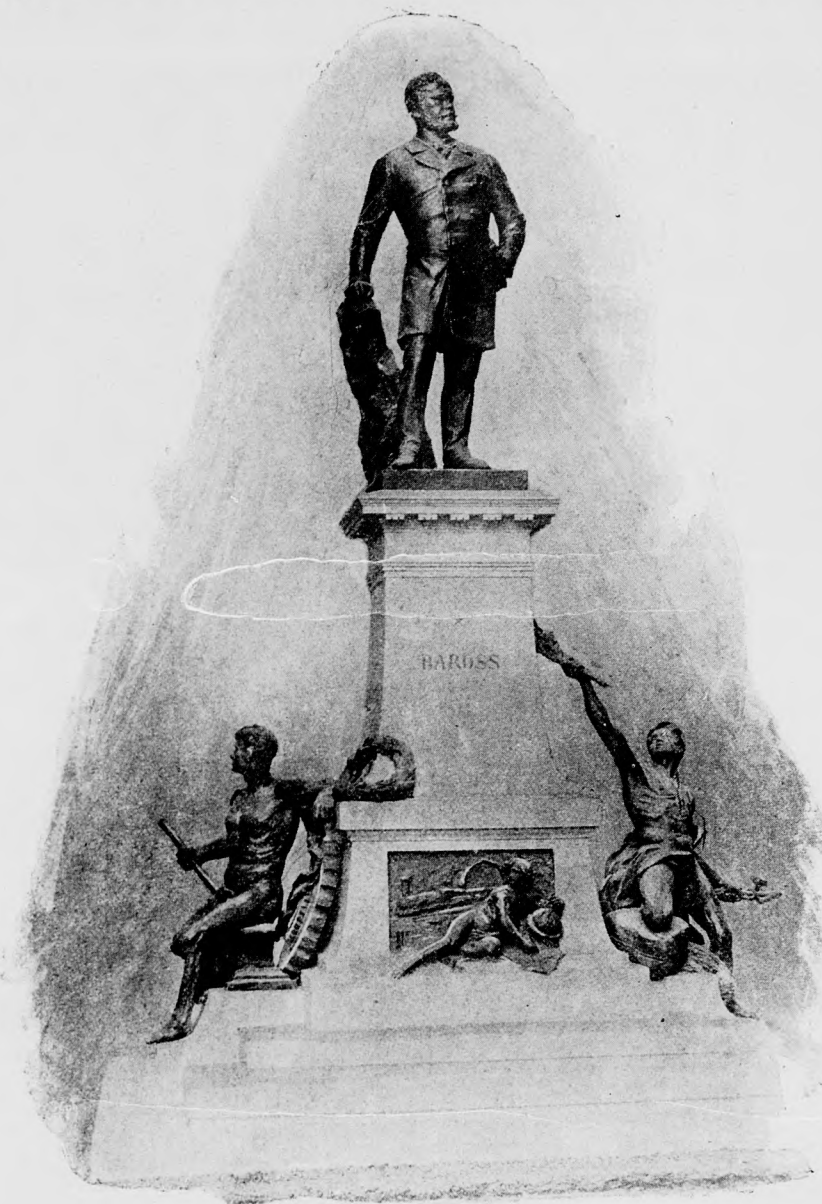
Fővárosunk újból egy szoborral gyarapodott, Széchy Antalnak művészi alkotásával. E hó 20-ikán leplezték le nagy ünnepiességgel. A férfiú, kit ábrázol, megérdemelte ezen megdicsőítést: a munka embere volt, elszánt, fáradhatatlan bajnoka a munkának. Nevét nem kétes értékű államférfiúi sikerekkel, de maradandó életű alkotásoknak egész sorozatával irta be történelmünkbe. A mivé lett, azt önmaga tehetségének köszönhetette; nem mások jóvoltából, de a maga emberségéből küzdötte föl magát fényes állásába.

Baross Gábor régi magyar, de középszerű nemesi családból született 1848-ban, Pruzsinán, egy kis tót faluban. Gimnáziumi tanulmányait Léván és Esztergomban végezte, mely utóbbi városban Vaszary Kolosnak kedves tanítványa volt. A megyei aljegyzőségtől fogva folyton emelkedett; 1875-ben képviselőnek választották, 1883-ban közlekedésügyi államtitkár lett, mely állásában megalkotta a postatakarékpénztár intézményét. 1886-ban közlekedésügyi miniszter lett és ez állásában annyit tett a magyar közlekedésügy, ipar és kereskedelem felvirágoztatására, mennyit Széchenyi óta senki. A vasutak államosítása, posta egyesítése a távirddal, folyóvizek szabályozása, zónatarifa, vasárnapi munkaszünet behozása: mindezen intézmények az ő nevéhez fűződnek. Műveinek koronája azonban: az Alduna szabályozásának megkezdése, mely

kolosszális munkát kivitelével Európa Magyarországot bízta meg. Baross mindezen reformokat kivitte, agyában hazájára áldásos tervek forrtak, dolgozott megszakítás nélkül, évek multak el úgy, hogy napjában három óránál többet nem

A *Vasárnapi Ujságban* Barossnak egy volt iskolatársa mond el érdekes emlékeket a vasminiszter ifjúkorából.

Baross 1861 október végén atyja személyesen hozta Esztergomba; a megelőző években Léván

BAROSS GÁBOR SZOBRA.

aludt. Nem csoda, hogy a «vasminiszter» (e névvel diszítették föl) egészsége tönkrement, sorvasztó kór fogta el, melyet maga siettetett, midőn betegen leutazott az Aldunához, megnézni a Vaskapu munkálatainak folyását. 1892-ben meghalt Baross Gábor, minden jó magyar ember őszinte bánatára.

járt, bizony a gyöngébb tanulók közé tartozott, minek oka leginkább fiatal korában rejlett; mert voltak ott nála érettebbek, 4—5 évvel idősebbek is. Gábor inkább esinos énekhangjával vált ki, s mikor később a fiatalság Belloc's Imrének, jelenleg budapesti zenetanárnak vezetése alatt egy kisebb bandát szervezett, Baross oda is

beiratkozott s a gimnáziumi énekkarban ő volt a hangadó s olykor az előimádkozó is. Keresztjáró napkor, Úrnapon s más körmeneteken neki nem volt szabad hiányoznia a díszmagyarban, kardosan őrt álló ifjak közül; ő volt a kisebb diákok ideálja, egyebet se lehetett hallani, mint azt: «nézzétek az ott Baross, a Baross», kit osztálytársai fitos orra miatt sokat boszantottak, olykor a tanárok közül is, ha más nem, hát Kovács Ábel, a görög nyelv professzora.

Az érettségi vizsgát 1865-ben tette le, s az ő életrealóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy mikor azt tapasztalta, mennyi gondot okoz szerető szülőinek az a gondolat, hogy ösesét, Jusztint (a mostani trencsénmegyei alispánt), gimnáziumba kell vinni, feláldozta szünidejét és még az nyáron fölcsapott napidíjnak a budapesti városi számvevőségénél. Míg a hazulról küldött jóféleken, pogácsában és trencsényi piros almában, dióban tartott, addig vígan élt; hanem mikor az elemóziából elfogyott, bekövetkeztek a szükség napjai. A belvárosban lakott, a Képiró utcában, a «két bagolyhoz» címzett ház egyik kis szobájában, a melynek ablaktáblájára oda karezolta gyűrűjével, hogy: *Baross Gábor*. Úgy hallik, emlék gyanánt őri és mutogatja azt ma is a házmesterné a fiatal uraknak, mikor szobát keresnek ama házban, s biztatja, hogy belőlük is lehet még nagy úr: minő a vaskezü, vasakarató államférfi volt.

Fia egy maradt: Gábor, ki jelenleg a budapesti piarista gimnázium VI. osztályába jár. Gyámja boldogult atyjának hajdani tanárja: a herezeg-primás. Megemlítettük annak idején, hogy a szoborbizottság a begyült összeg egy részét, 25 ezer forintot nemzeti ajándékképen a fiatal Barossnak szánta, mert a vasminiszter családját szükös anyagi helyzetben hagyta hátra. Ilyen puritán erkölcsű volt ő.

Szobra hozzá méltó környezetben, az államvasutak keleti pályaudvara előtti nagy térségen emelkedik. Baross szónoki pózban, balját szikladarabon nyugtatva áll; tartása és ábrázata erőt, energiát és nyugalmat fejez ki. Igen sikerültek a mellékalakok: a Kereskedelem merész mozdulattal palmaágat nyújt föl az érzalakhoz, balfelén az Ipar pörölyt tartva kezében, rejtlemesen néz maga elé. A szobor elülső és hátsó részét reliefek díszítik: elül a Vasút jelképes alakja, a földtekével, míg mellette gőzölgő lokomotív robog ki az alagútból; hátul a hajózás megszemélyesítője.

A MUNKA ÉS A FÁJDALOM.

Egy atya naplójából.

Irta LEGOUVÉ ERNŐ.

Ma kezdem meg naplóm. Móríc tegnap töltötte be a tizennyolcadik életét. Remélem, hogy névnapjára jó leczkét adtam neki a bátorságból. A lágyság az, mi a mostani ifjúságban leginkább boszant. Ezért fiamat egyszerűen, majdnem keményen neveltem, s ezt könnyeden tettem; de tegnap szilárdságom nehezemre esett.

Néhány nappal egy nevezetes vizsga előtt, erős főfájás és láz fogta el. Mihelyt a főt nyomja el az ifjú embereknél a baj, a veszély néha oly közel van, s oly borzasztó lehet, hogy én és nőm is megijedtünk. Az orvos csak másnap nyugtatott meg. Az aggasztó jelek lassanként eltűntek, de a fáradtság, gyengeség s lázas nyughatatlanságnak egy része megmaradt. Azonban a munka itt volt, mely igénybe vette az üdülő beteget.

A vizsga holnapután lesz. Vagy el kellett halasztani, s ez elnapolás által hat hónapot elrontani, egész évi tanulási tervünket, vagy a fájdalom ellenére dolgozni kellett. Ingadoztam: mit tanácsolhassak neki? Gyermekeim iránti gyöngéd szeretetem mellett is megvolt az az élénk kíváncsiságom, hogy embert csináljak belőle, annyira, hogy önként is felkerestem számára az akadályt és küzdést; de itt, egy erélyes tanács felelőssége elől, visszaléptem.

Anyja aggodalmait megijesztettek. S az orvos szavai is csak féligmeddig nyugtattak meg.

— Azt hiszem, mondá ő, hogy a dolog folytatása valódi veszély nélkül megtörténhetik; de csak kettős feltétel mellett, erős és önkéntes akarat mellett. Ily erőfeszítés nélkül az ön fia nem volna képes leküzdeni azt a fárasztó, fájdalmas nyomást, mely agyára nehezedik. S ha a vállalkozás nem tőle jönne, ereje megeselná. Gyakran tapasztaltam, hogy a lélek, mely önkényt szárnyal egy nagy veszély vagy nagy dolog felé, a testet is magával ragadja és feltartja: de semmi sem veszélyesebb, mint a látszólagos, vagy erőltetett erély; senkinek sem kell bátrabb tanácsokat adni, mint a milyen az egyén. Két szóba foglalom, folytatá az orvos: «ha teheti, tegye meg azt, hogy a fia akarjon dolgozni, de ön ne dolgoztassa...»

Azt határoztam, a mit minden válságos körülményekben szoktam tenni, azaz: fiamra magára bizni a gyeplőt; megmutatni neki a czélt, a nélkül, hogy azt mondjam: «menj oda;» felébreszteni tevékenységi erejét, a nélkül, hogy azt mond-

jam: «dolgozzál;» végre, lelkét bátorsággal tölteni el.

Beléptem tehát szobájába. Feküdt; szemei le voltak esukva; arcza elég halvány s feje párnájára nehezült. Anyja ágyánál dolgozott. Könnyedén köhintettem, hogy jelenlétemre figyelmeztessen. Szemeit felnyitá, jó és gyöngéd arcán, engemet látva, oly mosoly sugárzott, mely szinte elvette bátorságomat.

— Mi van nálad? ujság? — kérdé tőlem.

— Igen, egy ujság! — válaszoltam, magamat megerősítve, — egy ujság, melyből tegnap egy bámulatos vonást olvastam, melyet, ha majd jobban leszesz, neked is mindenesetre el fogok olvasni.

— Olvasd el most, talán elfeledtettem velem főfájásomat.

Elkezdtem olvasni:

— Néhány nappal ezelőtt egy híres orvos szobájában orvosi tanácsot adott. A beteg nyughatatlan és izgatottnak látszott; az orvos biztatta és szidta. «A mi betegségedben boszant, — kiáltá a beteg, — nem annyira a fájdalom, mit okoz, mint az akadály, mit foglalatosságom elé gördít. Azt még megengedem neki, hogy szenvedni késztesz, de azt nem, hogy dolgomban megállít.» «De hát miért áll meg?» — kérdé az orvos nyugodt hangon. — «Miért? miért? . . . mert beteg vagyok.» «Én betegebbs vagyok, mint ön, — válaszolá az orvos, — én halálos beteg vagyok, s egy hónap alatt meghalok. De az nem akadályoz hivatásom teljesítésében, sem hogy önnek orvosi tanácsot ne adjak. Tehát kövesse példámat; kezdje el foglalkozását. Nem fog nyolcz nappal előbb meghalni s legalább teljesíti azt, mit tennie kell!»

— Bámulatos! — kiáltá fiam, fejét felemelve, — de hát az az orvos valóban haldoklott?

— Tegnap temették el!

Fiam esodálczott ennyi erélyen. Én folytattam:

— A mi engem leginkább meghat e bátor vonásban, az, hogy nem oly kivételes, mint gondolnád. A történelem telve van hősiessé tettekkel, a fájdalom közt végbe vitt magasztos munkákkal. Pascal, a legszebb számtani törvényeket, két napi fogfájás kínos rohama alatt találta fel. Rousseau egyik könyvét a vesebaj gyötrelmei alatt írta. Molière a szinpadra ment meghalni, hogy társainak egy bevétellel többet biztosítson. Richelieu szünetnélküli vérhányás között folytatta első miniszteri munkáját. Saxa tábornagy, tábori ágyon nyerte meg a fontenoyi csatát, egy ólom golyót forgatva szájában, hogy égető és emésztő szomját csillapítsa.

Ama mértékben, a hogy beszéltem, fiam felemelkedett az ágyból:

— Folytasd, apám! folytasd!

Én folytattam:

— Nem tudod-e annak a tengernagynak a történetét, a kinek a golyó elvitte mind a két lábát?

— Nem! Mit tett?

— Testét, vagy helyesebben mondva, törzsökét egy korpával megtöltött hordóba tette, hogy a vérzést megállítsa s halála perczéig vezényelt. Chatam lord, egy politikai krízis idejében a lordok házában megjelent, beteg öltözékében, beburkolózva, s a legszebb beszédét elmondva, az utolsó mondatnál meghalt. Nagy Frigyes munkával elhalmozva, a fájdalomtól elnyomva, azt mondta, foglalkozásához kezdve: «Nem az a földolog, hogy éljek, hanem hogy királyi hivatalomat teljesítem.»

— Szép szó! — mondá fiam, kinek arczkifejezése lassankint visszanyerte szokott élénkségét.

— Tudok én másokat is, kik ilyenek voltak, — folytatám még több erélylyel, lelkesítvén magamat az ő felindulásán. — Montluc Sienneban zárva, melyet a császáriak ellen védelmezett, nehéz betegségbe esett. A lakosok bátorságát az ő betegsége elvette; az ostromlás fáradtsága kimerítette s már beszélni kezdettek, hogy megadják magukat. Montluc megtudja; fölkel halottas ágyából; felöltözik fényes diszruhájába december közepén; egy pohár cyprusi bort hozat; felét megissza s a többivel betegségeitől eltorzult arcát élénkítette meg, s aztán hirtelen megjelent a sienneiak közt, azt kiáltván: «Az öreg Montluc meghalt! De hoztam önöknek egy egészen ifjat, élénket, a ki a legnehezebb kicsapásokban is, miket valaha láthattak, önöket vezetni fogja az ellenség ellen . . .» és megtette.

— Tovább! . . . tovább! . . . — mondá fiam.

— A harcok életrajza, az erély nem egy új példáját nyujtaná a szenvedések közepette, de nem akarom, hogy azt hidd, hogy csak az ő kiváltságuk a betegség legyőzése. Nagy Gergely pápa több éveken keresztül, a fájdalom ágyából kormányozta az egyházat. Híres történésünk, Thierry Gusztáv, nem a vakság sötétségében s a szélhűdés következtében írta-e bámulatos munkáját? De miért oly magasan és távol keresni a fájdalommal való küzdésnek s a fájdalom feletti győzedelemnek, ezerszerte bámulatosabb e híres hősiességnél, mert jutalmul nem nyernek dicsőséget, sem a dicséret nem czéljok, sem a szenvedély nem támaszok és teljesítik elrejtve, csende-

sen, majdnem hidegen a kötelesség egyszerű és rideg törvénye alatt. A munkás nép mind mit csinál? mit csinálnak a bányászok, kik a megromlott levegőjű kőszénbányákban laknak? Megkeresik kenyerüket, vagy a családjukét a fájdalom közepettel. Ha az élettől visszatartanak azt, a mit fájdalomban tesznek, a fájdalom daczára, felét és a legszükségesebbet s tán a legszebbet tartanak vissza! Egy vonással gyakran kitörülnek az emberi nyelvből e szavakat: «áldozat», «önfeláldozás» és «kötelesség»... Annyit tenne ez, mint a lélek létezésének és a testfeletti felsőbbségének legnagyobb bizonyítékát megsemmisíteni.

Ném beszédem közt fejét himzésére hajtotta és hallgatott; fiam válaszul kiugrott ágyából. Negyed óra múlva dologhoz látott; másnap vizsgáját hősiiesen letette és azután való nap meggyógyult.

Ez arra a gondolatra indított, hogy az emberek fölváltva, sokkal gyöngébbeknek vagy sokkal erősebbnek hiszik magukat, mint a milyenek valóban. Erősebbnek, midőn élvezetről, gyengébbnek, midőn kötelességről van szó.

Francziából A—A.

ADALÉKOK A DIÁKSZÓTÁRHOZ.

II.

A mi diákjaink gondoskodnak róla, hogy e jókiván-ság mentül előbb teljesedjék.

Spolárich Lajos félegyházi és *Kun* Zoltán sárospataki főgimnáziumi tanulók szép diákszótár-gyűjteményt küldöttek be nekünk, merő olyan szólásokat, melyek a lapunkban megjelent «Diákszótár»-ban nem fordulnak elő. *Dobos* Károly tanár úr, a diáknyelv írója, valóban sajnálhatja, hogy e két gyűjtemény — melyeket értékessé tesz azon körülmény is, hogy tősgyökeres régi diákvárosokból kerültek ki — munkájának befejezte után érkezett meg. A «Tanulók Lapja»-nak hasábjai ezután is befogadják a gyűjtéseket.

A félegyházi diákszavak a következők: *befütyülni* = szekundát kapni; *bludet* = ha valami rosszul üt ki; *brillirozni* = feszíteni; v. ő feszít, mint kolyók kutya az ugarban; feszít, mint két krumplics egy zsákban; *csipogni* = hiába sokat beszélni; *dominózni* = falbaverős labda-játék; e név valószínűleg onnét származik, hogy régen azt kiáltották: *domine* pl. *Nagy!* s ekkor a nagy nevű fiúnak kellett megkapni a lapdát; *ekszkuzálni* = ha a diák előzetesen kiment magát, hogy a leczkét nem tanulhatta meg; *fellábra állítani* = valakinek bukását a vizsgától függővé tenni; *fújni* = a leczkét szórul-szóra elmondani; *hetes* = a ki az osztálykönyvre vagy a tornakönyvben felügyel, hivatala egy hétig tart; *kaszárnya* = a hol több diák kosztol és minden ilyen «kaszánya» el van nevezve vagy a házigazdáról, vagy valamelyik diák nevével; *kiguberálni* = a kár-

tyánál a pénzt kiegészíteni; *klózi* = hosszú sváb diák; *kocsmáros játsszani* = minden fiú fúr magának a földbe egy lyukat sorba, a «kocsmárosok» gurítják fölötté a labdát, s a kiébe belegurul, az fölkapja s megdöb vele valakit. Ha eltalálja, akkor a megdöböttnek, ha nem, akkor a maga lyukába ejtenek egy kavicsot, míg a lyuk meg nem telik. Ez esetben az illető «kiveszt»; *likker* = játszásra való apró kő- vagy üveggolyó; *magánszínetet tartani* = nehéz lecke miatt otthon maradni; *megváltás harangja* = eszengettyű; *mitugrász* = kis diák; *morogó* = képezdész; *nyögni* vagy *makogni* = nagynehezen elmondani a leczkét; *pikkje van rá* = ha a tanár a diákra haragszik; *patent* = (v. ő. magyar királyi, angol és) ha valami nagyszerűen üt ki; *elpuskázni* = elrontani a kalkulust; *sédátor* = leczkekérdő; *spanyol nem vagyok* = nem vagyok bolond; *strájkolni* = valamit közösen nem tanulni; a képezdészeknél, ha a negyed-évesek valamennyien ki akarnak maradni; *szennyec*, *szewedélyes karaktered be van íktatva a könyvedbe* = ha valaki osztálykönyvi, vagy az önképzőkörben jegyzőkönyvi megrovást kap; *tiplözni* = «likkerrel» játsszani; *tipló-tapló* = likkerelés közben mondják; *zónázni* = kontóra vásárolni, v. a vizsgákon kegyelemből átesúszni; *nem ettem viselt kefet* (vagy *bontó-fésűt*) = nem vagyok bolond; *püff neki Belgrád* = balul ütött ki, pörül járt.

Kiválóan jóízű humor nyilatkozik meg a *sárospataki* diákműszókban, melyet beküldjük ilyeténképen fűzött koszorúba: *kopó* = a főiskola háznagya, kinek kötelessége bizonyos esteken a vendéglőkébe, kocsmaiba ellátogatni, vajjon nincsenek-e ott a tilalom ellenére diákok; *csiriz* = a konviktusi rántott mártás; *paczal* = a pedellus esúfneve; *supinum* = egyértelmű a gerundiummal, furkós-bot; *marcsi* = privátháznál levő kenyér; *trilla*, *tehen-lógós*, *Krisztus huszára* = teológusok gúnyneve; *post festre venni vmít* = ünnep utánra hitelezni; *nyállajbi* = hús, az állat oldalából; *pikhercs* = kellőleg meg nem sült kenyér; *maródizni* = bejelenteni a tanárnak, hogy ezen vagy azon okból nem készült; *csiz* = mesterlegények gúnyneve; *göres*, *löcs* = krajezár; *kammer* = lakótárs; *kelepelni* = a leczkét minden értelem nélkül elmondani; *dudva-tan* = növénytan; *dög-tan* = állattan; *dárdás*, *mendár* (mendikás változata) = kisdíák; *frájer*, *káplár*, *firer* = az, a kinek bizonyos tárgyból 1, 2, 3 szekundája van; *bitanglé* = kőmenyagossal; *peczkás* = a konviktusi felszolgáló gyerek; *patti* = pattogatott kukoricza; *érti a flabiszlikát* = érti a dolgot; *elfinakol*, *felcsap*, *felvág* = megver; *füstös*, *kormos*, *pisztoly*, *puska*, *ágyú*, *takaromány* = klasszikusok magyar fordítása; *szecska* = savanyú káposzta nyersen; *befagyni* = belesülni valamibe.

A ki még pótlékokkal akarna a «Diákszótár»-hoz járulni, juttassa el gyűjtését lapunk szerkesztőségéhez.

ÚJ AKKUMULÁTOR.

A *Tanulók Lapja* számára.

Lássuk most a tartót, a mibe majd a lemezeket rakjuk. E ezéla állítsunk össze jó erős faszekrényt. A falai átlag 5 milliméteresek lehetnek. E szekrénybe kilencz válaszfalat iktatunk, így az egész szekrény tíz tartóból áll. A szekrény tiszta magassága 25 centiméterrel legyen nagyobb a lemezénél, a tíz czelláska

tiszta szélességi méretei pedig a következő adatok szerint készüljenek el:

Minden egyes czelláska (4. ábra) két ólomlemez *B, B* jut, a két kiálló rézdrótsarkakkal *P, P*. E lemezeknek úgy egymástól, mint a czelláska falaitól elszigetelve kell lenniök. Ez a következő egyszerű módon történik (lásd az 5-ik ábrán). Közvetlen a *W* falhoz alul is, fölül is hosszában egy-egy üvegszalagot (*S*) teszünk (ez a 6-ik ábrán is tisztán látható). Ezután a távolságnak megfelelőleg mindkét végén egy-egy üvegeső, ennek túldalára a másik ólomlemez, végül ez utóbbi és a *W* fal közé az üvegszalag jut. Ezzel az eljárással egy czelláska teljesen el van töltve és az ólomlemezek annyira meg vannak erősítve, hogy helyükből ki nem mozdulhatnak. Hasonló módon töltjük meg a többi kilencz czellás-kát is.

Ha azonban már most öntenők föl az egyes czelláskákat hígított kénsavval, nagyhamar kimárná az oldalfalakat, melyek csak fából valók. Hogy ennek is elejét vegyük, preparáljuk őket ily módon: Mikor a nagy szekrény készen van, de a válaszfalakat még nem raktuk belé, vegyünk egy edényben forró, folyós szurkot és esettel kívül-belül egyenletes réteget mázoljunk a ládára. Ép úgy teszünk az egyes válaszfalakkal és csak mikor kihültek, rakjuk őket egymás után a nagy ládába, jó erősen beleszögöljük és utólag egy hosszú, kissé ügyesebb formájú esettel átmázoljuk az esetleg előállott eresztékeket.

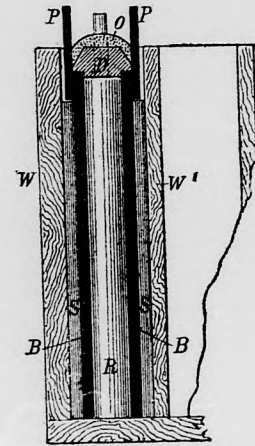
Ha már a szekrény falazatát tökéletesen bevontuk szurokréteggel, az előbb leírt módon megtöltjük a szekrényeket úgy, hogy a berakott lemezek egymástól el legyenek szigetelve. Most még csak a szekrény felső részének légmentes elzárása van hátra, nehogy a kénsav szállítás közben kiömljék. Ez sem jár nagy munkával. Tíz darab hosszúkas deszkadarabot fűrészelünk ki, melyek egyenkint elfödik az alattuk levő czelláskákat. (Lásd az 5-ik ábrát.) E deszkákat a czella felső részéhez mérten ferdén metszük le és két kis gömbölyű levágással látjuk el az ólomlapok két különböző sarka számára. Ráfektetés előtt a deszkafedeleket is bevonjuk némi szurokréteggel és közepükön átfúrva, két centiméternyire kiálló üvegesövecskét húzunk beléjük, mely üvegesövecské a deszkafödél alsó lapján alul nem nyúlnak.

Ha már az eddig előszámlált föltételeknek eleget tettünk, minden czellászkára rárakjuk a csővével fölfelé álló födőlappot, az esetleges lékeket gyapottal eltömjük és plékkanállal minden födélre forró szurkot öntözgetünk, a mivel aztán minden kamrácskát légmentesen zártunk el. (Lásd az 5-ik ábrán a *D* födőlapp fölötti *O* szurokréteget.) Minden czelláskából még csak két sárgarézdrót és egy üvegesövecske látszik ki. Most már elkészíthetjük a tíz rész vízből és egy rész angol kénsavból álló keveréket. Ezzel esetleg üveg vagy porzellántölcsér segítségével minden czellás-kát színgig töltjük. Hogy most még az üvegesövecskéket is légmentesen elzárhassuk, alkalmas méretű gummicsovét veszünk, ebből tíz darab 4—4 cm. hosszúságút levagdaltunk, ezeket ráhúzzuk az üvegesövecskékre, a szabadon álló végeiket pedig dróttal jól átkötjük.

Mielőtt az akkumulátort megtöltenők, az egyes czelláskákat ólomlemezeit egymással vezető összekötötésbe hozzuk. E végből az egyik czelláska kiálló sarkát a másik czelláska ellenkező sarkával kapcsoljuk; így azután mindkét végén egy-egy sarok marad szabadon.

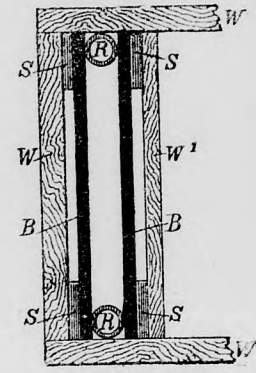
Az akkumulátor megtöltése legkönnyebben két-

három Bunsen-féle elemmel történik, melyeknél mindig cizink van szénnel kapcsolva. Így aztán itt is szabadon marad egy cizink-meg egy szén-sarok; ezeket az akkumulátornak két szabad sarkával kapcsoljuk össze. Az elektromos áram ilyenformán átömlik az akkumulátorba. Töltés közben az üvegesövecské gummifödőjét állandóan leveszszük, hogy a keletkező gázok elillanhassanak. Bizonyos fáradsággal jár mindig az akkumulátor töltése, mert folyton több és több áramot vesz magába. Ez a következőképpen megy végbe: körülbelül három órai töltés után kisütjük az akkumulátort vagy azáltal, hogy egy kis izzólámpát iktatunk a két sarok közé, vagy egy kis motort hozunk vele mozgásba; ha az áram eltűnt, újra három órai töltésnek vetjük alá a készülékünket, de ellenkező irányban, vagyis a szénsarkot most a má-

5. ábra.

Egyik czelláska keresztmetszete.

6. ábra.

Egyik czelláska felülről nézve.

sik sarokkal kötjük össze. Arra különösen ügyeljünk, hogy a sarkokat el ne tévesztjük. Ezután ismét kisütjük, majd 3½—4 óra hosszúig megint ellenkező irányú árammal töltjük és így tovább. Miután négy-öt napig váltogatott árammal töltögtünk, végre egy irányú áramot bocsátunk rajta keresztül. E ezéla jó lesz, ha a szénből kijövő drótsarkot *K*-val jelöljük. Ha úgy nyolcz nap múlva az akkumulátor ezen módon megtelt, huzamosabb ideig pihentetjük. Minden egyes töltés előtt az egyes czelláskákat az előirt folyadékkal szintültig töltjük. Ezután már nem tanácsos az áramot teljesen fölhasználni, hanem inkább többször tölteni, kisütni, esetleg egyszer túltölteni, vagyis az áramot a rendes időn túl átvezetni. Ha a folyadék az akkumulátorból vagy kiömlött, vagy kiszáradt, a töltés művelete ismét előlről kezdődik. Nagy lesz majd az öröm, ha használható, erős áram áll rendelkezésünkre. Az ilyen akkumulátort már könnyen föl lehet a kerékpárra is esatolni és vele egy elől alkalmazott izzólámpácskát táplálni. Akár a kalapunkra is erősíthetjük a lámpácskát, az összeköttetést pedig vékony drótok teljesítik. Még világító melltt is készíthetünk ilyformán.

E ezéla már nem is szükséges tíz czelláskát összerakni, hanem elég egy is, a mely zsebben is elfér és vagy öt negyed óráig képes a parányi lámpácskát világítani.

Sz. F.

IRODALOM.

Régi magyar könyvtár. Szerkeszti Heinrich Gusztáv. X—XII. kötet. Budapest. Franklin-Társulat.

A Kürschner-féle National-Bibliothek mintájára szerkesztett vállalat kitünő szolgálatot tesz irodalomtörténetünknek. Sorra kiadja régi irodalmunknak azon jelentősebb munkáit, melyek eddig nemcsak a nagy közönségnek, de maguknak a kutatóknak is bajosan voltak megszerezhetők. Közreadja pedig híj szövegekben, a szükséges tájékoztató bevezetésekkel és jegyzetekkel. Az újabb három kötet nyelvtörténetünk múltjának egy-egy kiváló alkotása. A *Mondolat* (X. köt.) és *Felelet a mondolatra* (XI. köt.) Balassa József kitünő tanulmányaitól és jegyzetétől kísérve jelent meg. A *Mondolat* az orthologusok heves támadása az újítók ellen és igen ügyesen megírt gúnyirat, mely a maga korában, (1813) a legolvasottabb magyar könyv volt. Országszerte keltett nagy hatása birta rá az újítók vezérét, Kazinczyt, hogy Szemerével és Köleseyvel megírassa feleletét. Az így keletkezett harczból győzelmesen került ki az új magyar irodalom tiszta, esziszóladott nyelve. Egy-egy kötet ára 50 kr.

A XII. kötet *Telegdi Miklós felelete Bornemisza Péter Fejtegetés című könyvére*, melyet az 1580-iki kiadás után Rupp Kornél dr. becsátott közre. Első terméke e könyv annak a nagy irodalmi harcnak, mely a protestáns és katolikus egyház kiválói közt századokon át folyt. A két ellenfél, a maguk egyházának oszlopos két tagja. Telegdi, a híres pécsi püspök, dialektikája egész erejével száll síkra a nagy prédikátorral, hogy érvényt szerezzen a katolicizmus igazának a rohamosan hódító protestantizmus ellen. A hitvitázó irodalomnak, melynek nyelvünk és irodalmunk fejlődése oly sokat köszönhet, Pázmány munkáin kívül nincs jelentősebb alkotása, mint a Telegdi és Bornemisza polemikus iratai. Dr. Rupp Kornél a két kiváló íróról nemrég egy nagyobb tanulmányt írt *Telegdi és Bornemisza* címen, melyben részletesen méltatja a két író műveit és írói érdemeit. A nemzeti irodalmunk multja iránt érdeklődők élvezettel olvashatják a derék munkát. Ára 80 kr. (R. B.)

Sudermann. Abban a sorozatban, melyben az *Olesó könyvtár* a modern drámairodalom jobb termékeit bemutatja, megjelent újabban Sudermannnak *Rejtett boldogság* című színműve is. A darab annak idején a Nemzeti Színházban is színre került és nagy hatása még élénk emlékezetünkben van. Egy falusi tanító-család élete keretében egy hatalmas szenvedély drámája játszódik le, izgató, életteli cselekvényben. Az író kitünően szövi a mese szálait, hogy mindvégig, olvasva is, feszült kíváncsisággal várjuk a megoldást. *Irén* József jól fordította a darabot, mely mint az *Olesó* könyvtár kettős száma (1065—66. sz.) 20 kron kapható.

Idegen elbeszélők. Az *Olesó* könyvtár nagy szeretettel mutatja be az idegen irodalmak kiválóbb képviselőit. Ezret meghaladó számaiban, melylyel e kitünő vállalat a magyar irodalmat gazdagította, számos kiváló idegen munka jelent meg jó magyar fordításban. E fordított kötetekben arra törekszik az *Olesó* Könyvtár, hogy az illető irodalom jellemző termékeit mutassa be. Ilyen a most megjelent két kötet is. Az egyik (1070. sz.) *Heyse* Pálnak, a jeles német novellistának *Sellő* című poetikus elbeszélése Szikrai Odo fordításában; a másik a francia elbeszélő-irodalom egyik legfinomabb tollú munkásának, *Uchard* Mario-

nak regénye: *Berthier Jaconda* (1072—75. sz.), melynek jól hangzó fordítása Molnár Gyulától való. Heyse novellájának 10 kr., Uchard regényének 40 kr az ára. Mind a két könyv nagyon érdemes az olvasásra.

A mi királynénk, írta Böngérfi János. Csinos kiállítású, s a királyné halála alkalmával megjelent szép képek egész sorától ékeskedő könyv ez, melyben össze van foglalva mindaz, a mit a napi és heti lapok az országos gyász alkalmával Erzsébet királynéról írtak. A könyv nem áll elő nagy igényekkel s a magyar népnek és ifjúságnak van szánva. Ára 20 kr., a melyből minden eladott példány után a kiadó 2 kajezárt a királyné szobrára enged át.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Ideális és reális irány. Az önképzőkörök elleneségei azzal érvelnek, hogy az ifjúság ezekben veszfáragásnál és selejtes szavatoknál egyebet nem produkál. Föltéve (de meg nem engedve), hogy ez általában így van, még sem következik ebből az, hogy «töröljük el az önképzőköröket!» Feladatunk ezzel szemben az, hogy szorítsuk a magát mivelő ifjúság munkásságát üdvös irányba. Mi meg nem szűnünk ösztönözni a diákokat, hogy az irodalommal való foglalkozás mellett vessék *reális* dolgokra is figyelmüket: mindarra, a mi környezetükben megteremtődött, él és mozog; a természetre, és az abból levont törvényekre, a számok világára. Igaz szívvel örülünk, ha ezen törekvésnek nyomait látjuk; ha a pécsi főreáliskola «Eötvös-köré»-ből halljuk, hogy Sasvári Géza 7. o. tanulóknak *érdekes pávalleogrammszerkesztéséről* szóló algebrai értekezésével foglalkoztak; Nagy-Szebenben pedig Laczkó Elek 8. o. t., a gimnáziumi önképzőkör elnöke érdekeszítően magyarázta a harmadfokú egyenlet *hidrostatikai módon* való megfejtését. Színtügy örvendünk, ha a Markó-utcai főgimnázium «Szaváló köré»-nek tudósításait nézzük. Ez valóságos *esztétikus kör*, hol szép tárgyakról magvasan értekeznek a tagok. Így Freund Dezső a szimbólumról és allegóriáról, Hekler Antal Csokonai «Lilla dalai»-ról értekezett; Jaulusz Ernő György Vilmost, Selényi Sándor pedig Reviczkyt méltatta, jegyzőkönyvi dícséretet nyervén; Irsai Ervin a heróidról (hőslevél) tartott szabad előadást, szép nyugodt előadásával jegyzőkönyvi dícséretet aratott. — Macte pueri, sic itur ad astra!

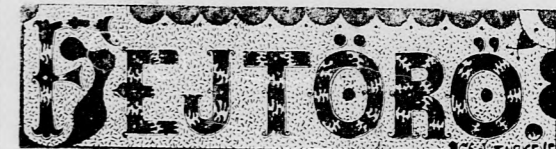
Egységes önképzőkörnek nevezzük azt, mely egyenlő gondot fordít a test és szellem képzésére és az ilyen mintaképpel állítottuk föl. Hogy az eszme némi figyelmet ébresztett, mutatja a fővárosi *IV. ker. főreáliskola* «Eötvös-köré»-nek november 6-iki ülése, melyen azt Pollácsék Alfréd VIII. o. t. meggyőző szavakkal vázolta. A tanárelnök úr azt a kívánatát fejezte ki, vajha a középiskolai ifjúság megérnék ily magas eszme kivételére. Valóban, önképzőkörünkben szó tárgyává tehetnék ifjaink az egészet! Eddig csupán a *gyakorló főgimnáziumban* van ilyen egységes önképzőkör, a mely élénk működést fejt ki. Eddig három ízben rendezett *foot-ball kirándulást*, még pedig okt. 23. és 30-án a Gellérthegyre és nov. 1-én a Kelenföldre. A kör nov. 6-ikán tartotta második irodalmi ülést, König György «A görög dráma» című értekezésének első részét olvasta fel. Tóth András Reviczky Gyula «Isten» című költeményét szavalta. 3. Gerle Sándor Zrínyi «Szigeti veszedelmé»-t ismertette. — Ime, mily gyönyörűen megfér egymás mellett test és szellem!

Vita-ülések. Egyike a leghasznosabb intézményeknek, melyek az ifjúság önképzése terén fennállhatnak; sajnos, hogy úgyszólván egyáltalán elhanyagolják. Általános ama szomorú tapasztalat, hogy az ifjúság nagyon hátra van ott, hol gondolatait előszóval szépen és szabatosan kéne kifejeznie. Így esik meg, hogy a fiatal embernek nyilvánosság előtt elcsuklik a szava, ötöl hatol, kerek mondatokat nem bír kihozni, elakadás, értelmetlenség, kudarc lesz a vége. Hogy kerülhetnének ki ily generációból nagy szónokok? Illetékes köröknek is szemet szűrt e sajnos hátramaradás; ide céloz a miniszter rendelete, hogy érettségi vizsgálatokon nagy gondot kell fordítani az előadó képességre és ennek minémisége figyelembe veendő az osztályzásnál is. Azért kellene nagyban kultiválni az önképzőkörökben a *vita-üléseket*. Hogy kell képzelnünk egy ilyen ülést? A vezető tanár kitűz bizonyos tételt az irodalom, történelem vagy más tudomány köréből; kijelöl két tagot, a kik meggyőződésük szerint különböző szempontból dolgozzák ki a tételt (pl. Egy műfaj-e a ballada és a románcz, vagy nem? Milyennek kell lennie a magyar ifjúnak? Hazafiság és világpolgárság). A következő ülésen megindul a vita pro és contra, minden tag hozzászólhat, végezetül a tanárelnök dönt a felek között. Mily szép az ilyen eszmei magaslaton álló szóharcz, midőn a gondolatok kereszteszik egymást és a meggyőzés fegyvereivel küzdenek! Ajánlatos, hogy mindenütt felkarolják. A Tolnai Vilmos tanár vezetése alatt álló *budapesti ág. ev. főgimnázium* «Arany János önképzőköré» az üttörő tekintetben, mert elhatározta, hogy vita-üléseket rendez, és szervezésükre bizottságot küldött ki.

Önképzőköri tarlózás. A *budapesti ág. ev. főgimn.* Arany-köre díszülést tartott Arany János emlékére. De Rivo Csermelyi Sándor titkár ünnepi beszédét mondott, Sidorovszky János «A szabadságharc hatása Arany költészetére» cz. értekezését olvasta föl, Bodányi Béla a «Kolduséneket», Klammer Béla «Pázmány lovag»-ot szavalta. Azután megkoszorúzták a nagy költő sírját. — Az *aradi* főreáliskolának Fábrián Gáborról elnevezett önképzőköré élénk tevékenységet fejt ki. A sikerült felolvasások közül említést érdemel Sántay Béláé «Az iskolai színjáték»-ról, és Flamm Mihályé «Néhány méreg ható anyagáról», mely utóbbi jegyzőkönyvi dícséretet nyert, ugyanily tisztességben részesült Heller Béla felolvasása «A légköri tüneményekről». — A *nagyszombati* áll. főgimnázium Vörösmarty-önképzőkörében Domokos Balázs 7. o. tanuló «Zrínyi a költő» című nagy történelmi készültséget mutató értekezését és Goga Oktávián 7. o. tanulóknak «Vanitatum vanitas» cz. humoros elmélkedését fogadták el. — Az *újvidéki* főgimnázium Vörösmarty-körének működéséből Haimann Jenő 8. oszt. tanulóknak a magyarok eredetéről szóló fejtegetését emeljük ki. — A *szatmári* kir. kath. főgimnázium Kazinczy-önképzőkörében Fischer József 7. o. tanuló érdekes szabad előadást tartott Péteri Károlyról és regényéről «Az utolsó Bebek»-ről. (Hébe-korba megjárja, ha kevésbé ismert, de érdemes írásokkal és munkákkal foglalkoznak.) Brózik Engelbert 8. o. tanuló két költeményt fogadtak el, «A homoródi csárdában» és «Elzahor» címen. A kör elhatározta, hogy saját keblében gyűjtést rendez Vörösmarty szobrára. — A *debreczeni* ev. ref. főgimnázium önképzőköré (élén dr. Gulyás István tanár áll) szép munkásságot fejt ki. Több költeményt fogadtak el Oláh Gáborról, Madai Gyulától és Erdey Kálmántól; Oláhnak «Polgár Gyula emlékezetére» című elgíája (egy elhunyt pályatárs emlékének szent-

telve) jegyzőkönyvi dícséretet aratott. Az elszavalt költemények közül feltűnően sok való modern költőtől. — A *székesfehérvári* magyar kir. állami főreáliskola «Vörösmarty-önképzőköré»-e f. évi október 30-ikán tartotta III. rendes gyűlését. 1. Glück Oszkár VI. o. t. szavalt Garay «Obsitos»-ából egy részletet élénk tetszés mellett. 2. «Berkes Zsófi» cz. elbeszélést bírálói sikerültnek tartják és felolvasásra fogadják el. Szerzője Kiss Aladár VII. oszt. tanuló. 3. «Három levél», Torkos Lászlótól, szavalta Hajnal Sándor. A kör a szavaltot jegyzőkönyvi dícséretre méltatta. 4. Kuthy Ernő VII. o. t. sikerrel szavalta Tóth Kálmán «Előre!» cz. költeményét. 5. «Elutazott édes apa» cz. csinos hangú költeményt bírálói elfogadták felolvasásra. Szerzője Révész Elemér VIII. oszt. tan. 6. «Esz és szenvedély» című parabolát felolvasásra fogadják. Szerzője Kukuberger Henrik VIII. o. tan. Ezután a kör elhatározta, hogy Erzsébet királyasszony nevét viselő alapítványt fog alapítani, történelmi pályamunkák jutalmazására.

Az első fecske. A debreczeni főgimnázium önképzőköré Balkányi Kálmán indítványára belépett a Képzőművészeti társulat tagjai közé. Balkányi volt az, ki a belépést még a miniszteri rendelet előtt szorgalmazta; a debreczeniek mutatnak e téren követendő példát.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számítási kérdés:

Egy 48 személyből álló gyülekezetben bizonyos határozatot 18 szótöbbséggel fogadtak el. Hányan szavaztak a határozat mellett s hányan ellene?

Földrajzi kérdés:

Mi a neve azon községnek Hajdumegyében, a hol vagy közvetlen közelében némelyek keresik Attila hún király székhelyét?

Történelmi kérdés:

Mi volt a neve azon francia hercegnek, a ki 1789-ben atyjával kivándorolt és az emigránsok seregében szolgált? 1804-ben a Cadondal és Pichegru-féle merényletek után Bonaparte akkor első consul a herceget Ettenheimban elfogatta, Franciaországba vitette, ott márczius 21-én halálra ítélték.

Természettudományi kérdés:

Mi a neve azon madárnak, melynek csőre erős, elől összenyomott; tollazata tömött, fekete; farka metszett, széles? Leginkább hússal, férggekkel, pondrókkal, magvakkal él.

Vegyti kérdés:

C₆H₇N. Minek a vegyjegye ez? Szintelen olajszerű, erősen fénytörő, keserű mandolajszagú folyadék. Vízen nehezen, borszeszben könnyen oldódik.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1898. december 3.

A 46. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Vett 12 és 8 métert. Az elsőt fizette 3-60 frttal, a másikat 2 frttal. **Földrajzi kérdés:** Csurgó. **Történelmi kérdés:** Aeneas; Anchises és Aphrodite fia. **Képrejtvény:** Népfelkelő.

Helpesen fejtették meg: Bernolák Kálmán, Schwabach József, Rohonczy Sándor, Kozsereán Gergely, Adler Ignác, Tóth Vincze, Szenyovszky Ferencz, Groesli Gyula, Földes József, Rosenberg Ignác, Farkas Tivadar, Bányász Mihály, Markovics Jakab, Beliczay Zoltán, Baner Gyula, Kelemen Imre, Halasi Pál, Trojkó Imre, Buzáth Jenő, Preil Gyula, Kutlik Félix, Révész Sándor, Havas Gyula, Miróczky Árpád, Chabada Jenő, Miróczky János, Paksy József, Berkovits Mór, Gayer Gyula, Horváth Dezső, Kiszely Géza, Techet Károly, Szladnik Sándor, Besztercey Lajos, Mihó József, Halny Gyula, Rodovitz V., Wollner Ernő, Bohrandt Lajos, Thiermayer Gyula, Friedrich Ödön, Hübner János, Frey Imre, Ács Nagy István, Szeremley Cs. Lóránd, Weiller Vilmos, Banczik Sámuel, Kokesch Sándor, Wessely Imre, Györke Ilona, Dada András, Vécei Ferencz, Kéler Tibor, Michaletzky Vilmos, Steiner József, Harmath Győző, Fiedler Kálmán, Wohlstein Sándor, Börözfli Kálmán, Pivny Aladár, Beck István és Pál, Litsék Zoltán.

A kitűzött könyvjutalmat, «Emlékkönyv», magyar költők válogatott szép mondásai című könyvet kövte Beck Pál ág. ev. főgimn. V. oszt. tanuló nyerte el Budapesten, (Andrássy-út 44. sz. I. em.) s kellő igazolás mellett a kiadóhivatalban át is veheti.

SZERKESZTŐI TELEFON.

E. G. Budapest. Lapunk teljes idei évfolyama kapható. — **G. S. N.** Pánya. A kedvezményeket a gyűjtő-ivekből megtudhatja. — **R. S.** Vác. A tudósításokhoz mintául szolgáljanak a lapunkban megjelent közlemények. — **M. J.** Kassa. Négy évi egyetem, három vizsga s ha kinevezik, rendes tanár lehet 1-4 év alatt. — **M. Gy.** Debreczen. Jó lesz minden gyűlésről beküldeni a tudósítást. «Isten közelében» cz. költeménye elég híven tükrözi a kis gyermekek vallásos felfogását. — **H. Á.** Temesvár. Kérése teljesítésének dolgában intézkedünk. Fogadja köszönetünket ígéretéért, öntől, mint régi kedves hívinktől, nem is vártunk egyebet. — **P. J.** Pápa. Berzók Árpád vígjátéka, a «Himfy dalai», könyvalakban még nem jelent meg. Ha megjelenik, mutatványt közlünk belőle. — **R. J.** Kaposvár. Egyik tudósítása megjelent, a többiek aktualisabbak szorították hátra. — **Szítányi Géza** előfizetőnk képes levelező lapok kicserélése céljából kíván azzal foglalkozó olvasóinkkal érintkezésbe lépni. Címe: Bpest, Nádor-utca 18. — **B. Gy.** A Diáksztár ára 50 kr., de a mi előfizetőnk 40 kr.-ért kapják a kiadóhivatalnál. — **K. H.** Székesfehérvár. Azt úgy értettük, hogy maga nemcsak a mi hívünknek vallja magát, «A legszebb kor» című vers szép hangulatos és gyakorlott kére vall, mi azonban a befejezése miatt nem közölhetjük. — **H. D.** Bpest. A válasz ez: a beküldött rejtvények nem használhatóak. — **Alexei.** Névtelen kérdezőkdekre nincs felelet. — **P. A.** Arad. Ha önképzőkörük gyűlésének kiemelkedő pontjai lesznek, bizonyára nem fogjuk elhallgatni. — **B. J.** Ujvidék és **D. G.** Szeben. Ha minden beküldött tudósítást kiadnánk, akkor a «T. L.» csupa iskolai hírből állana. Mi azért a beérkező anyagot feldolgozzuk, s a mint látjuk, csak az érdemeseket adjuk ki. Külömben ép mostani számunkban van szó az önök önképzőköréről. — **T. K.** Sopron. Verne ifjúsági lapjának kiadóhivatala: Páris, 18, Rue Jacob; előfizetési ára Párisban 14, Franciaországban 16 s más országokban 17 franc, megjelenik havonként kétszer. — Több kérdésre a jövő számban felelünk.

vastechnikai eszközök

megrendelhetők
IVÁNKOVITS KÁLMÁN
BUDAPESTEN,

Soroksári-u. 31. sz. a levő vas-, szerszám- és vasárúk üzletében.

☛ Kívánatra árjegyzéket bérmentve küld. ☛

Bélyeggyűjtők figyelmébe.

Faludi Zsigmond levélbélyegkereskedő

Budapest, VII., Erzsébet-körút 28.

Kivonat a nagy árjegyzékből.

Levélbélyegsorozatok:			
7926 Minden sorozat csak különböző levélbélyegeket tartalmaz.			
db	fillér	db	fillér
10 Aegyptom	30	5 Guatemala	35
15 Amerikai Egyes.	30	3 Hawaii	40
3 Azores Vasco.	25	4 Hongkong	25
4 Barbados	25	10 Japán	20
5 Bolivia	35	5 Jöreményfok	15
10 Brazília	35	5 Natal	40
5 Görögország Olymp.	20	8 Nyugat-	30
3 Grenada	20	Ausztrália	30
		5 Victoria	35
		6 Perzsia	40
		10 Portugál	25
		7 Queensland	25
		3 St. Lucia	40
		6 Transvaal	35
		3 Trinidad	12
		5 Tunis	35

Nagy képes árjegyzék levélbélyegekről, bélyegalbumokról, képes levelezőlap-különlegességekről stb. ára 30 fillér. 2 koronán felüli rendelésnél lap-különlegességeket bérmentve küld. ☛
☛ Megveszek használt régi levélbélyegeket. ☛
☛ Vidéki megrendeléseket pontosan és gyorsan eszközölök. ☛

Önoktató nyelvmesterek bármely nyelv alapos elsajátítására a

☛ Toussaint—Langenscheidt módszere szerint! ☛

ROZSNYAI GYORS NYELVMESTEREI

címmel megjelent művek, mivel egy-egy kötet nemcsak a legteljesebb, noha rövidre foglalt, valóban megírt nyelvtant foglalja magában, hanem egy pompás társalgási részt is, mely mindazt tartalmazza, a mit utazáskor vagy társaságban tudnunk kell. Eddig megjelentek a: 1. német, 2. magyar, 3. francia, 4. angol, 5. olasz, 6. orosz, 7. spanyol, 8. portugál, 9. latin, 10. román nyelvmesterek. A társalgási részen négy rovat van: a magyar rovat mellett megvan a németje is, azonkívül természetesen a megfelelő nyelv, melyet tanulunk és végre a kiejtésnek rovata, melyben az idegen nyelv hangzását magyar betűkkel visszaadjuk. ☛ Egy-egy kötet ára csak 30 kr. ☛
Bérmentésre 5 krt kérek.

A legjobb, legteljesebb nagy Magyar Sakkönyv

az, a melyet a világhírű Bilguer és Morphy nyomán magántanulás céljából Akantisz és Rozsnay szerkesztettek. Mivel ez a legvilágosabban megírt utmutató az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítására úgy a sakkozás technikáját, mint a dr. Wekerle nyomán megírt gondolkodástanát illetőleg. A kezdetleges játéktól a legmagasabb fokig mesteri módon tanítja a cseljátékokat, a jó hadállás és a roham kivételét. A megérthetést könnyíti 360 ábra. Értékét emeli a 250 mesterjátszma. (Bachmann: Geistreiche Schachpartien szerint elemezve) hozzá még a budapesti millénárius mesterverseny is. Ritkítja párját az a része a műnek, mely: «A problémák tanát» eladja. Berger világhírű «Das Schachproblem» című műve nyomán alapos elmélettel, 160 gyakorlati problémával. Mig ezen válogatott anyag forrásmunkáinak beszerzése legalább is húsz frtba kerülne, addig e mű, mely a sakkozás valóságos kincseshányója, fizetve csak 2 frt, diszkótésben 2 frt 50 kr., alkalmat nyújt a sakkozás legmagasabb fokát is elérhetni. Bérmentésre 25 krt kérek.

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál,

Budapest, IV., Múzeum-körút 15. sz.

☛ Bárki által hirdett új vagy használt könyv vagy kóta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen. ☛

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker.,

Egyetem-utca 4. sz.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	D. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	főgymnasiaumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre... 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
☛ Megjelenik minden vasárnap. ☛		☛ Kéziratokat nem adunk vissza. ☛

EMLEKEZZÜNK RÉGIEKRŐL.

(*) Mikor e sorokat írom, önkéntelenül eszembe jut, hogy ma, december 1-én van Vörösmarty Mihálynak születése napja. Elgondolom, hogy ha érne, csak két éve hiányoznék a száz évből, s akkor a keletkező és tűnő század élő tanúja volna.

Ötletszerűleg jut eszembe, hogy minő régen volt, majd száz éve annak, hogy megszületett. A nyéki viskóban világosságot hozott egy égi szikra, mely egy picziny gyermek lelkébe vetődött, hogy egykor fényes meteoriként belevilágítson egy sötét éjszakából bontakozó hajnali fénybe: a magyar irodalom világába, s ne csak fényt, derűt, hanem melet és életet is hozzon magával.

S engem főleg a diák-Vörösmarty érdekel. Látom a fehérvári gymnasiumban a komoly, szorgalmas tanulót, a ki a kötelesség teljesítésében is mintaképe társainak.

Minden dolgát rendesen és pontosan végezi. Füzetei, házi és iskolai feladatai tiszták, a lúdtollal szántott gyöngybetűk még a durva papíron is feltűnően keltenek. Kegyelettel láttam egy pensem-töredékét, melyet a fehérvári gymnasium egyik tanára mutatott egykor nekem s diadalmasan tette hozzá: Ez volt ám a jó diák.

Mélázó, merengő, szorgalmas és igyekvő ifjú volt. Ha akkor önképző-kör lett volna, bizonyára elsöpört volna egy pár aranyat a verseivel, de hogy ifjúsági elnöknek is megválasztották volna, kétséges. Lehet, hogy akkor megbecsülték volna, ma talán nehezebben jutna ehhez a dicsőséghöz.

Minő külözések között teltek diákévei. Apja megtett érte mindent, a mi tőle tellet, — de azért korántsem volt Vörösmarty olyan körülmények között, mint mai napság egy szerényebb anyagi viszonyok közt élő embernek a fia. Mindent, a mit elért, a maga emberségéből kellett megszereznie, pedig ez abban az időben nem volt könnyű dolog.

Akkor a mai felfogás szerint könnyebb volt diáknak lenni, mint most, de az akkori viszonyokhoz képest bizony nem volt éppen könnyű dolog. Igaz, hogy irodalomtörténetet nem tanultak a középiskolában, mert még nem is volt magyar irodalom, s annak még kevésbé volt megírva a története, de azért studium volt elég akkor is, és a kis Vörösmartynek a gymnasium első iskolájában sokkal több dolga volt a latin nyelvvel, mint mai napság a kis diáknak, a ki helyett majdnem a tanárnak kell tanulni, a kis diák elégnék tartván azt, hogy ő szorgalmasan jelen van az előadásokon.

Más világ, más generatio volt az. Kötő pedagógiai eszköz volt a scutica, olyan korbács-féle szerszám, a mely kegyetlenül pattogott és nem kis testi fájdalmat okozott. Ma talán a nádpálczá- nak felelne meg, ha ugyan ezt a nádpálczát bizonyos diák-urfiaskákra nézve solan nem tartanak káros hatásúnak.

Vörösmarty társai közt is voltak hanyag tanulók. Hol vannak most? Ott, a hol Vörösmarty. De mégse. Mert ők nyom nélkül eltűntek, ő meg örökké élni fog műveiben, s az irodalomtörténet lapjain.

Bár nem lehetünk mindnyájan Vörösmartyk, azt azonban mindnyájan elérhetjük szorgalommal, tudással és becsületes munkával, hogy életünk nyom nélkül el ne tűnjék. Ha kötelességeink teljesítését azzal a nemes ambícióval végezzük, hogy annak látható és maradandó becsü nyoma maradjon, akkor nem éltünk hiában s munkánk áldásának hatása maradékainkra is kihat. Ha nem lehetünk is fényes napok, mint Vörösmarty volt, igyekezzünk legalább bágyadt fényű csillagok lenni, a melyek magukban véve jelentéktelenek ugyan, de egymás mellett ragyogva, fénybe vonják az esti világot: a hazát, a melynek igen nagy szüksége van az apró csillagok miriadjaira is.